

DEDIŠČINE MESTA

MARIBOR

VETRINJSKI
DVOR

18. 10. 2018

Naslov publikacije: Dediščine mesta – Maribor (simpozij)

Uredil: dr. Peter Simonič

Pripravila: Katarina Kušar

Podoba na naslovnici: Urška Kur in Mitja Rupnik

Lektorirala: Barbara Izlakar

Maribor, oktober 2018

Naklada: 100 izvodov

Prva izdaja, prvi natis

Založnik: Društvo Hiša! so.p.

Tisk: Društvo Hiša! so.p., Maribor

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

719(497.4Maribor)(082)

DEDIŠČINE mesta : Maribor : [simpozij], Vetrinjski dvor, 12. 10. 2018 / [uredil Peter Simonič]. - 1. izd., 1. natis. - Maribor : Društvo Hiša!, 2018

ISBN 978-961-288-821-3

1. Simonič, Peter

296969984

PROGRAM SIMPOZIJA DEDIŠČINE MESTA

9.00 Registracija in kava

- 9.30 Peter Simonič | Kulturna dediščina v mariborskem turizmu
9.45 Jerneja Ferlež | Kulturna dediščina vsakokratnih vsakdanjikov
10.00 Nežka Struc in dr. Rajko Mursič | Dediščinjenje mestnih izkušenj
10.15 Jože Hudales | Franjo Baš in predstavitev lokalne industrijske dediščine

Premor

- 10.45 Zlatko Jesenik | Splavarjenje nekoč in danes
11.00 Stane Kocutar | Urbana dediščina trte in vina v Mariboru
11.15 Lidija Pliberšek | Pokopališče kot kulturna dediščina
11.30 Andrej Gulič | Pohorje in Kozjak: Prvi planinski domovi, kočje, zavetišča in letovišča

Premor

- 12.00 Mateja Ravnik, Mojca Jančar in Vid Kmetič | Ulrik III. Mariborski, ministerial na gradu Marchburch
12.15 Boris Hajdinjak | Od Iserlajna do Rosnerja: judovska dediščina v Mariboru
12.30 Mirjana Koren | Trajnostno upravljanje z zbirkami PMM
12.45 Vlasta Stavbar | Kulturna dediščina mesta Maribor v UKM
13.00 Bine Kovačič | Pročelja stavbne dediščine: Dobre in slabe prakse sanacije fasad

13.15-14.15 (Pogostitev za udeležence v predprostoru dvorane)

- 14.15 Maja Godina Golija | Mariborski otok: Neizkoriščena dediščina za razvoj mariborskega turizma
14.30 Zora A. Jurič | Mariborska trafika ob Glavnem mostu
14.45 Mojca Kasjak | Prebujanje spečega velikana: Prenova moške kaznilnice
15.00 Maja Vintar | Cona Tezno: včeraj, danes, jutri

Premor

- 15.30 Uroš Dokl | Junaki vrednot: Nesnovna dediščina mesta
15.45 Vlasta Čobal Sedmak | Spoznaj, varuj, hrani: Kako motivirati otroke, da skrbijo za svet okoli sebe?
16.00 Jana Voršič | Dediščina v turizmu in turizem v dediščini
16.15 Mitja Čander | Evropska prestolnica kulture 2012 in dediščina mesta

Premor

- 16.30 Brigita Pavlič | Pametni turizem Vs. Ustvarjalni turizem
16.45 Aleksandra Berberih-Slana | Ne le mesto ob poti

dr. Peter Simonič

KULTURNA DEDIŠČINA V MARIBORSKEM TURIZMU

Kulturna dediščina in turizem sta ločenega izvora, a vseeno močno prepletena. Turizem je kot romanje usmerjen k naravnim in kulturnim posebnostim (čudežem), sodobne znanosti o "dediščinah" pa jih stalno iznajdejo in utemeljijo. V Mariboru se je turizem razvijal v več obdobjih, od Olepševalnega do Tujskega in Turističnega društva, pozneje Zveze društev in slednjič Javnega zavoda za turizem Maribor. Znanstvenega statusa turizem v mestu ni dosegel. Praktično afirmacijo mariborskega dediščinskega turizma je izvedla skupina podjetnih Mariborčanov v osemdesetih in devetdesetih letih 20. stoletja, ki je s svojo vztrajnostjo in izročilom postavila specifične okvirje kulturne dediščine v urbanem okolju. Avtor bo poskusil razložiti, kako je nastala sedanja podoba trženja in promocije kulturne dediščine v mestu in kdo so njeni sodobni oblikovalci.

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta
peter.simonc@ff.uni-lj.si

dr. Jerneja Ferlež

KULTURNA DEDIŠČINA VSAKOKRATNIH VSAKDANJIKOV

Vajeni smo, da nam je poskus rekonstrukcije in interpretacije dediščine nekega miljeja največkrat predstavljen bodisi prek izkušnje izstopajočih posameznikov bodisi prek česa, kar se je ohranilo kot splošno v kakem "javnem občilu" nekega kraja in okolja, in naj bi zato samo po sebi veljalo za reprezentativno za svoj čas. Čeprav ima seveda tudi to svojo težo, želim izraziti dvom in vzpostaviti trditev, da je za (s)poznavanje nekega miljeja vsaj enako, če ne še bolj, relevantna izkušnja anonimnega posameznika in potek dogodkov, ki niso bili dovolj pomembni, da bi se znašli v časniku ali kakem podobnem zapisu svojega časa. Take izkušnje so sicer bolj izmuzljive in težje najdljive, a po mojem prepričanju vsaka od njih govori o svojem času bolj relevantno, kot izkušnje "zaslužnih ljudi" in poteki "pomembnih dogodkov". Oboji so namreč prej izjemna kot množična izkušnja in lahko zato dajejo popačeno sliko. Pri interpretacijah je zato treba biti izrazito previden, zlasti ko posplošujemo ali nekaj za nazaj razglašamo za "tipično".

Vsakdanjik in izkušnjo anonimnih ljudi tako postavljam za eno izmed enakovrednih oblik dediščin nekega okolja, ki jih je mogoče ne le raziskovati, interpretirati in ohranjati, ampak tudi vpletati v različne oblike prezentiranja, tako muzejskih postavitev, kot turističnih predstavitev, izrazito dragocene pa so tudi pri nastajanju t.i. dokumentarne literature.

Univerza v Mariboru, Univerzitetna knjižnica Maribor
jerneja.ferlez2012@gmail.com

Nežka Struc in dr. Rajko Muršič

DEDIŠČINJENJE MESTNIH IZKUŠENJ: NEOTIPLJIVA OMREŽJA MARIBORSKIH GLASBENIH IN SAMOOSKRBNIH SAMONIKLOSTI

V prispevku bova kritično ovrednotila tiste dele samoniklih dejavnosti v Mariboru, ki jih ni mogoče enostavno dediščiniti, a zadevajo prenos izkušenj in znanj iz preteklosti v oblikovanju novih samoniklih dejavnosti. Primerjala bova samonikle pobude v popularni glasbi, predvsem dediščinjenje preteklih praks mariborske popularne glasbe in njenih prostorov, ter razmerja med preteklimi in sodobnimi samooskrbnimi praksami, v prvi vrsti pri pridobivanju živil v mestu in iz njegove okolice.

Primerjava dveh modelov samoniklih dejavnosti zahteva kritično prevetritev samega koncepta kulturne dediščine kot zakonodajne in upravne kategorije, sledila pa ji bo primerjava dveh zgodovinskih vzorcev prenosa znanja in izkušenj, s katerimi bova skušala prevrednotiti ključni kriterij Unescovega vrednotenja nesnovne kulturne dediščine. Po uvodnem kritičnem pretresu birokratskih definicij bova predstavila dva možna vidika prenosa nesnovne kulturne dediščine: prehransko oskrbna omrežja ter dejavnosti v prostorih ustvarjanja in poustvarjanja popularne glasbe. Kar zadeva oskrbo s hrano, mariborsko lokalno topografijo zaznamuje preplet mestnega prostora z raznolikim rodovitnim podeželjem, ki se je socialno in gospodarsko nekaj stoletij zgoščeval predvsem na mestni tržnici. Kontinuiteto urbane preskrbe s hrano so v preteklosti prekinjali vremenski pojavi (nedonosne letine), epidemije ali vojne, v današnjih časih pa jo slabijo konkurenca neoliberalnih trgov in nepremišljene arhitekturne rešitve, skupaj s preobrazbo načina življenja tako urbanih kot podeželskih prebivalcev in prebivalcev. Dediščina mestne tržnice je kljub temu še vedno vpeta v mesto na simbolni in fizični ravni. Ob tem pa povezavo med mestom in podeželjem nadaljujejo oz. na novo vzpostavljajo tudi samostojna omrežja samonikle prehranske oskrbe.

Zanimivo je, da v sorazmerno majhnem prostoru Maribora zasledimo skoraj vse po svetu znane modele novih omrežij prehranske oskrbe: urbano pridelavo hrane, skupnostno naročanje pridelkov, partnersko kmetovanje in zadružništvo. Njihova skupna točka je samoorganizacija udeležencev omrežij v neposrednih ekonomskih in recipročnih odnosih, s katerimi ustvarjajo ambiente, v katerih se potreba po samopomoči prepleta z ozaljšanimi funkcijami dediščinskih praks.

V sklepnem delu predstavitve bova podala primerjavo teh praks s samoorganizacijo samoniklih glasbenih prizorišč in z njihovimi navezavami ali odkloni od dediščinjenja popularnoglasbenih praks, ki so zaznamovale Maribor od petdesetih do osemdesetih let. Ključno vprašanje je, v kolikšni meri sodobne prakse spodbujajo dediščinjenje preteklih praks in s tem omogočajo preživetje določenih vzpostavljenih tradicij tudi brez formalnega birokratiziranja.

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta
rajko.mursic@ff.uni-lj.si

Doktorska študentka na FDV UL
nezka.s@gmail.com

dr. Jože Hudales

FRANJO BAŠ IN PREDSTAVITEV LOKALNE INDUSTRIJSKE DEDIŠČINE ZA SODOBNE MUZEJE

Avtor bo v svojem prispevku predstavil začetke varovanja industrijske dediščine v najstarejših slovenskih muzejih in muzejskih zbirkah ter pobude, ki so v tem pogledu v muzejih nastajali ob deželni razstavah in zaradi njih v 19. stoletju. Kljub omenjenim obetajočim začetkom in pojavu pomembnih evropskih tehničnih muzejev že v 19. stoletju, pa smo pri nas vse do srede 20. stoletja pričeli le sorazmerno skromnim prizadevanjem za ohranjanje tovrstne dediščine, ki se v etnologiji že skoraj izčrpajo ob vprašanju, ali Grebenčeva zbirka umetnostnoobrnih izdelkov sodi v etnografski ali narodni muzej, medtem ko industrijo in industrijske izdelke večina takratnih etnografov obravnava kot »krivce« za vse hitrejše izginjanje ljudske kulture in tradicionalnih obrti, in se že zato ne zdi vredna ohranjanja in predstavljanja. Prvi specializirani muzeji tehnike in znanosti se zato pojavijo relativno pozno in šele s prizadevanji Franja Baša, ki je bil v petdesetih letih 20. stoletja zaslužen za ustanovitev vrste specializiranih tehničnih muzejev (Bistra, Velenje, Ravne, Jesenice) oziroma je zasnoval številne muzejske zbirke, ki so ohranile nekatere pomembne dele industrijske dediščine. Vsekakor so od tedaj (prav gotovo tudi zaradi Baševih sodobnih muzeoloških nastavkov)

prav tehnični muzeji in muzejske zbirke z ohranjeno industrijsko dediščino vse do konca 20. stoletja na slovenski muzejski sceni marsikdaj predstavljali najprivlačnejše in najsodobnejše ter muzeološko dobro domišljene muzejske predstavitve.

V zadnjem delu svojega prispevka bo avtor predvsem z analizo sodobnih muzejskih trendov 21. stoletja poskušal te aplicirati na ohranjanje in predstavljanje že muzealizirane industrijske muzejske dediščine, predvsem pa na številne lokalne pobude, v katerih je ohranjanje industrijske dediščine vse bolj aktualen in zaželen del lokalnih kulturnih, turističnih in splošnih razvojnih pobud.

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta
joze.hudales@guest.arnes.si

Zlatko Jesenik

SPLAVARJENJE NEKOČ IN DANES

Reka Drava je v zgodovini predstavljala veliko transportno pot do Hrvaške, Srbije, prav vse do Črnega morja. Največji promet je beležila med 1. in 2. svetovno vojno, ko je mimo Maribora plulo čez 1800 splavov in še kakšnih 800 šajk. Splavarski pristani ali lenštati, kot so jih imenovali, so bili v Dravski dolini polni splavarjev - delavcev, ki so gradili od 24 m do 32 m dolge splave, v posamezni splav pa so vgradili do 100 m³ rezanega lesa.

Dejstvo in zanimivost, ki sta še vedno prisotna in ju lahko primerjamo z zgodovino, sta ta, da je tudi danes reka Drava specifična po splavarskem prometu, saj je ta promet še dandanes močno prisoten v treh ali več pristanih, kjer vozijo splavi. V današnjih časih splavarjenje predstavlja turistično atrakcijo, ki privablja mnogo turistov, pa vendar ohranja identiteto pripovedi takratnega življenja, čeravno splavi sedaj prevažajo ljudi, in ne več lesa. Reka Drava je v Sloveniji, pa tudi v Evropi, splavarsko ena najbolj izpostavljenih rek, sploh če tozadevno upoštevamo še vsakoletno prireditve v Avstriji, kjer kolegi v avgustu priredijo večdnevno plovbo po reki Dravi od Spitala naprej. Ob dejstvu, da želimo predstavljati tradicijo vezave splava, njegovih značilnosti gradnje, življenja in dela splavarjev, pa ne moremo zanemariti občutka, da smo vse skupaj preveč skomercializirali in naredili iz tega to, kar mogoče ne bi smeli - en velik komercialen kič.

Po eni strani si želimo ohranjati vsaj približen tradicionalen videz splava in dela splavarjev, po drugi strani pa so zakonske omejitve plovbe po reki tiste, ki nam ne omogočajo tega, da bi splav predstavili v originalni verziji. Še bolj pa zaidemo, ko želimo gostom povečati udobje in akektivnost predstavitve. Kje je meja in ali ima vse skupaj smisel?

Turistično društvo Maribor je društvo, ki se poleg splavarjev iz Ljubnega ob Savinji v Sloveniji najdlje ukvarja s splavarjenjem. Že davnega leta 1984 je prireditve iz Breznega preneslo v Maribor in s tem ustvarilo 1. Splavarski krst - tradicionalno prireditve, katero vzdržuje do danes. Bili so težki časi, vendar se je zaradi vztrajnosti vodstva in nekaterih članov ohranila. Nobeden ni želel nase prevzeti odgovornosti, da bi s prireditvijo zaključili oziroma jo prekinili, kljub slabemu obisku prireditve v določenih obdobjih. Mogoče je zato kriva prav knjiga splavarskih krstov, v katero se je vsako leto zabeležil podatek, kdo je nov splavar in kdo je njegov boter. In dejstvo, da je v tistih najlepših časih prireditve na Lentu bil kot boter vpisan marsikateri znani obraz s področja politike in gospodarstva, npr. kar dvakrat celo bivši predsednik republike Milan Kučan, je seveda odgovornost za ohranitev prireditve postala toliko večja.

Bilo je potrebno razmišljati o podmladku - o prenosu znanja na mlade. Podpis o sodelovanju z Lesarsko šolo iz Maribora je bil ključnega pomena, in pod mojim mentorstvom se je znanje o gradnji splava in zgodovini splavarjenja razširilo v šolske klopi pod raznimi projekti in razstavami. Danes menim, da je bil to odločilen korak takratnega vodstva društva za ohranitev in razvoj mariborskega splavarjenja. Če bi pogledali stare slike splavarskih krstov, bi videli, da je takratni

splav bil res takšen, kot je bil nekoč. Ni imel ograj, ni imel strehe, in bil je tak, kot smo si ga tudi mi splavarji želeli. Kasneje smo dobili zakonsko podlago plovbe po Dravi in splav je postal plovilo, ki mora omogočati varno plovbo, ter smo temu bili podvrženi kot vsi ostali, ki so želeli pluti po reki Dravi na območju mesta Maribor. Potreben je bil pregled oziroma homologacija splava, registracija in vse potrebno, kar služi za to, da so gostje na splavu varni. Če smo čisto iskreni, še do danes smo ostali nekje vmes. Kdo lahko sestavi plovilo, ki je sestavljeno iz lesa, in to le na podlagi ustnega izročila in nekaj zapisov starih splavarjev? Ko so med vojno skozi Maribor pluli splavi, jih nihče ni vprašal o dovoljenju za plovbo. Zakoni o plovbi niso obstajali, čeravno je obstajal nek režim o plovbi in plačevanju takse na Lentu. Mednarodna splavarska zveza, katere člani smo od leta 2003, podpira predvsem stare vrednote ter tehnike pri sestavi in vezavi splava, kar pa pri nas ni moč trditi, saj smo prešli v turistični produkt, ki je žal v nasprotju z vrednotami tradicije splavarjenja.

Problem, ki ga želim v tem primeru izpostaviti je, kje je meja med tradicijo in splavarjenjem danes, da bo le-to imelo smisel in pravo podobo, s katero se bomo lahko poistovetili z zgodovino splavarstva pri nas.

Turistično društvo Maribor
turisticno.drustvo.maribor@gmail.com

Stane Kocutar

URBANA DEDIŠČINA TRTE IN VINA V MARIBORU – MED ZARASLO VINORODNO IN TRTO SVETOVNEGA SLOVESA

Kulturna gojenja vinske trte, pridelave in trgovanja z vinom je več kot tisoč let dokumentirano neločljivo povezana z ožjim mestnim prostorom Maribora in njegovim širšim zaledjem. Najstarejši doslej znani dokumenti, ki zadevajo gojenje vinske trte na potezi od Bresternice do Vurberka, datirajo iz leta 991. Dokument prve pisne omembe gradu v marki iz leta 1164 zadeva pravno dejanje spremembe zemljiškega lastništva in se med drugim nanaša tudi na vinograde benediktinskega samostana Šent Pavel na Koroškem v Melju. Arheološka izkopavanja na Piramidi so v jugozahodnem kotu nahajališča odkrila ostanek vinske kleti, ki je glede na srednjeveški izvor trdnjave najstarejša doslej znana vinska klet v naši bližini. Maribor je bil že leta 1353 sedež kletarskega mojstra deželnega vladarja, zadolženega za nadzor in razsodbe v primeru sporov med vinogradniki. Nadvojvoda Janez Habsburški je v dvajsetih letih 19. stoletja v Pekrah zasnoval vzorno posest, ki jo zgodovina šteje za središče sodobnega štajerskega vinogradništva. Leta 1872 je bila ustanovljena Deželna sadjarska in vinarska šola, izobraževalni zavod, katerega začetki sovpadajo z začetkom delovanja nekaterih najbolj znanih izobraževalnih ustanov in inštitutov Evrope. Leta 1878 je Maribor gostil prvi vinogradniški kongres Avstro-ogrske monarhije, ki ga je organiziral ravnatelj vinarske šole Herman Goethe, eden najpomembnejših vinogradniških strokovnjakov tedanje dobe. Vina, pridelana na legah v okolici Maribora, so prejemala priznanja na ocenjevanjih od Bruslja do Pariza. Na podlagi zgodovinskih dognanj lahko sklepamo, da sta bila pridelava vina in trgovanje z njim izrazito mestotvorni gospodarski dejavnosti, ki sta kljub občasnim krizam omogočali delo širšemu sloju prebivalstva, posameznikom – trgovcem pa tudi kapitalsko akumulacijo, ki je v veliki meri botrovala razvoju mesta. Porušene in v celoti opuščene vinske kleti ter zaraščene tipične vinorodne lege govorijo o zatonu klasične dejavnosti, pomanjkanju koncepta vključevanja tradicije v ponudbo, ob sočasnem zavedanju, da pa Maribor premore najstarejšo, zlahka, še vedno rodno vinsko trto, označeno kot najstarejšo doslej znano v svetu. Novodobne razmere na tem področju v mestu predstavljajo svojevrsten paradoks, ki kliče po svežih prijemih in vnovičnem zagonu.

Radio Maribor
stanislav.kocutar@rtvslo.si

mag. Lidija Pliberšek

POKOPALIŠČE KOT KULTURNA DEDIŠČINA IN TURISTIČNA ZANIMIVOST MESTA

Smrt in prostor za pokop umrlih je najpogostejša asociacija, ki jo ima povprečen človek ob besedi pokopališče. Na to asociacijo se navezujejo še čustva, kot so žalost, razočaranje in frustracija. A kot bomo prikazali v prispevku, pokopališče ni le prostor osebnega spomina na umrle, je tudi prostor, kjer lahko opazujemo in spoznavamo kulturno dediščino ter zgodovino posameznih krajev.

Pokopališče na enem mestu omogoča umetnikom prostor navdiha, šolarjem spoznavanje zgodovine mesta ali učenje geografije, turistom odstiranje skrivnosti ter posebnosti kraja, ki so ga obiskali. V prispevku obravnavamo pokopališče skozi različne dimenzije, ki širijo pomen in vlogo pokopališča. Te dimenzije predstavljajo velik upravljavski izziv. Ciljne skupine, s katerimi moramo namreč sodelovati, ko pokopališče postane pomemben del kulturne dediščine in turistična lokacija, imajo raznolike potrebe. Hkrati imajo lokalne skupnosti ter institucije različen odnos ali strategije, ki razvoj novih dimenzij pokopališč sinergijsko dopolnjujejo ali zavirajo.

Skozi analizo številnih projektov, ki jih vodimo kot predsedujoči član združenja Evropsko pomembnih pokopališč (ASCE) in Poti evropskih pokopališč, izpostavimo dve pokopališči v mestu Maribor:

- mestno pokopališče Pobrežje, na katerem so pokojnike začeli pokopavati 1. avgusta 1879, sprva samo reveže, ki so umrli v splošni bolnišnici, od leta 1889 pa tudi kaznjence moške kaznilnice- danes pa zanimivo turistično-izobraževalno točko, ki odseva zgodovino mesta, ljudi in njihovih običajev skozi čas;
- novejšo mariborsko pokopališče Dobrava, ki v parkovnih ureditvah prerašča svoje osnovne dimenzije pokopa svojcev in anonimnega grobišča povojnih žrtev v kulturni spomenik, brez delitev in brez vrednotnih sodb.

V prispevku predstavimo vpliv in pomen dimenzije kulturne dediščine pokopališč na razvoj izobraževalne in turistične dimenzije ter posledično razvoj mesta.

Pogrebno podjetje Maribor d. d.
lidija.plibersek@@pp-mb.si

Andrej Gulič

POHORJE IN KOZJAK: PRVI PLANINSKI DOMOVI, KOČE, ZAVETIŠČA IN LETOVIŠČA NA POHORJU IN KOZJAKU

Z razvojem industrializacije in gospodarskih panog se začne spreminjati tudi kulturna krajina Pohorja in Kozjaka. Koncem 19. in še posebej v prvi polovici 20. stoletja smo na tem območju pričali fascinanten začetkom izletništva, rekreativnega pohodništva oziroma planinstva, letoviščarstva in klimatskega zdravljenja, ter od sredine dvajsetih tudi zimskih športov, še posebej smučanja. Poleg gostišč, letovišč in klimatskih zdravilišč se pojavijo prve planinske kočice, domovi in zavetišča.

Prebujajoča narodna zavest in zoperstavljanje bolj ali manj agresivnemu ponemčevanju sta še dodatno vzpodbujali gradnjo planinskih postojank. Kronološko, geografsko, sociološko in nenazadnje domoljubno sliko se bo na podlagi večletnih raziskav in zbiranj gradiva poskušalo približati tako strokovni kot širši javnosti. Zavedamo se, da je le poznavanje naše dediščine ključno pri razumevanju, raziskovanju in ne nazadnje tudi trženju naše lastne identitete - tiste, ki nas definira v tem prostoru, nas dela razpoznavne in samozavestne - kar pa na obravnavanem območju

žal znova in znova pozabljamo. Z referatom na tokratnem posvetu se bomo osredotočili na širše mariborsko zaledje, s poudarkom na prvi pohorski planinski postojanki sv. Bolfenk, ter na prvih planinskih kočah - Ruški in Mariborski.

Zavod za raziskavo in promocijo naravne in kulturne dediščine Gremo na Pohorje, Maribor
zavod.gpn@gmail.com

Mateja Ravnik, Mojca Jančar in Vid Kmetič

ULRIK III. MARIBORSKI, MINISTERIAL NA GRADU MARCHBURCH

Grad Gornji Maribor (castro Marchburch), prvič v virih omenjen 1164 leta, je bil verjetno postavljen kot upravno središče takratne pokrajine, a je po spletu okoliščin kmalu začel izgubljati na svoji veljavi, in postal le še en od vrste posestnih enot, ki jih upravljajo ministeriali.

Gornji Maribor upravljajo od 2. polovice 12. stoletja Mariborski gospodje, ki ostanejo upravniki vse do sredine 14. stoletja. Izkopavanja na Piramidi v letih 2010 in 2011 so prinesla številna nova odkritja in odgovore, pa tudi vprašanja in ideje.

Najdba pečatnika (in nedaleč stran razlomljenega keramičnega ovoja z odtisom taistega pečatnika) je predstavljala pomembno odkritje tekom raziskave. Razlomljen pečatnik, ki smo ga pripisali Ulriku III. Mariborskemu, ministerialu gradu Gornji Maribor, v virih omenjen med leti 1229 do 1252, je redek lastniški pečatnik iz 13. stoletja v Sloveniji. Pečatnik premera 4 cm ima na sprednji strani napisno polje in grb rodbine, na zadnji pa držalo. Napis okoli grba v majuskulni obliki se glasi S(igillum) UL(rischi d' Ma)RCHBNURCH, in je prvi materialni vir s pisno omembo imena Marchburch – vendar je to omemba gradu in ne mesta pod njim. Naselje pod gričem, ki je sicer po gradu dobilo svoje ime, pa se v času Ulricha že omenja kot mesto (civitate Marpurg). Keramičen predmet z dvema odtisoma istega pečatnika pa je verjetno služil za shranjevanje listin, z zanimivim detajlom na notranji strani – prstnimi odtisi pod pečatnikom!

Pečatnik in keramičen etui sta le eden od primerov, kako lahko predmet, ob sodelovanju več strok, izkopavalcev in raziskovalcev ter zainteresirane javnosti in posameznikov, pove zgodbo o prostoru ter poveže preteklost z idejami in načrti sedanjosti in prihodnosti, kar je tudi rdeča nit letošnjih Dnevov evropske kulturne dediščine.

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, OE Maribor
mateja.ravnik@zvkd.si

mojcajancar@hotmail.com

Vid na Oko
vid.kmetic@gmail.com

Boris Hajdinjak

OD ISERLAJNA DO ROSNERJA: JUDOVSKA DEDIŠČINA V MARIBORU

Čeprav verjetno večina Mariborčani ve, da je v Mariboru obnovljena sinagoga, bi že vprašanje, iz katerega časa sploh je sinagoga, mnoge zaradi njenega srednjeveškega porekla pustilo brez odgovora. O srednjem veku povprečen Mariborčan, pa tudi Evropejec, razen napačnih predstav »o temnem veku«, običajno ne ve nič. Zato si ni težko predstavljati, da o srednjeveški judovski zgodovini vedo še manj. Pa je bilo prav to, da ima Maribor srednjeveško sinagogo, povod za njeno obnovo. Pomen rabina Iserlajna iz 15. stoletja, zgodba o še danes živeči rodbini Morpurgo, potomcih srednjeveških mariborskih Judov, ter ne nazadnje celo dve literarni deli pokojne Zlate Vokač na temo srednjeveške judovske zgodovine Maribora, Marpurgi in Igra senc, se ponujajo kot osnova, ki bi morala pritegniti turiste in domačinom dvigniti samozavest. Obstaja pa še drugo, še manj znano obdobje judovske zgodovine Maribora - to je čas pred II. vojno, ko je bil osrednja osebnost mariborske judovske skupnosti tovarnar Marko Rosner. Zakaj je bil in je pomemben, lahko opišem s samo dvema izmed njegovih mnogih pomembnih dejanj: leta 1938, torej v letu Jančarjevega Severnega sija, je podaril precejšnjo vsoto denarja za takrat nastalo Akademijo znanosti in umetnosti (danes SAZU) in prav isto vsoto denarja v pokojninski sklad svojih delavcev. Kdaj, če sploh še kdaj, bomo v Mariboru imeli takšnega človeka?

Center judovske kulturne dediščine Sinagoga Maribor
boris.hajdinjak@guest.arnes.si

dr. Mirjana Koren

TRAJNOSTNO UPRAVLJANJE Z ZBIRKAMI V POKRAJINSKEM MUZEJU MARIBOR

Ohranjanje kulturne dediščine v Sloveniji se poleg področne zakonodaje uresničuje tudi z implementacijo standardov Sveta Evrope. Za potrebe opredelitve trajnostne rabe kulturne dediščine so pomembni predvsem Okvirna konvencija Sveta Evrope o vrednosti kulturne dediščine za družbo (2005), Sklepi Sveta o kulturni dediščini kot strateškem viru za trajnostno Evropo (2014) in Sklepi Sveta o participativnem upravljanju kulturne dediščine (2014). Vrednost kulturne dediščine je v njenih kulturnoidentitetnih potencialih. Ti se izkazujejo v občutju pripadnosti, ki utemeljuje identitete in zagotavlja njihovo kontinuiteto, trajanje, stabilnost, hkrati pa gre za prenos sistema kulturnih referenc na prihodnje generacije. To možnost imajo tudi druge človekove dejavnosti, a je njihov domet omejen zaradi pomanjkljive izobrazbe, finančne nesposobnosti, socialne izključenosti itd., muzeji pa ga lahko zaradi javne dostopnosti najširše razvijejo. Če je osnovna značilnost kulturne dediščine sposobnost dokumentiranja družbenega pomena, je danes bolj kot zbiranje oz. povečevanje količine gradiva v muzejskih zbirkah družbeno pomembno kreiranje strukture povezav med dediščino, javnostjo in muzejsko stroko. Kljub temu, da so muzeji razvili številne oblike komunikacije, ostaja prezentativna komunikacija še vedno najbolj specifična in splošno pričakovana oblika, s katero muzej posreduje javnostim svoja sporočila. Nov tip razstavljanja - ogledni depo, ki se vedno pogosteje umešča med stalne in občasne muzejske razstave (in njune derivate) - temelji na prikazu količine gradiva. Ogledni depo ni le študijski depo, v katerega smejo poleg raziskovalcev dostopati tudi laični muzejski obiskovalci, pač pa gre za muzejsko prezentacijo, ki komunicira na novo preišljeno muzejsko zbiralno politiko, kulturnoidentitetne potenciale muzejske zbirke in novo, ne zgolj strokovno, temveč tudi družbeno odgovorno, držo muzejskega eksperta. Z neselekcioniranim prikazom celotnih zbirk v oglednih depojih pa obiskovalcem priznava pravico do osebnih motivov njihovega zanimanja za dediščinske predmete.

Pokrajinski muzej Maribor
mirjana.koren@museum-mb.si

dr. Vlasta Stavbar

KULTURNA DEDIŠČINA MESTA MARIBOR V UNIVERZITETNI KNJIŽNICI MARIBOR

Skrb za zbiranje, hranjenje in ohranjanje domoznanske kulturne dediščine je v Univerzitetni knjižnici Maribor stara že dobrih sto let, saj so si jo ustanovitelji Zgodovinskega društva za Spodnjo Štajersko že leta 1903 zadali kot osrednjo nalogo. Gradivo je raznoliko, tako po vsebini kot obliki in načinu nastanka. Ob tem je zanimiva tudi njengova provenienca ter pot od ustvarjalca do knjižnice.

Prispevek prinaša pregled kulturne dediščine mesta Maribor, ki jo hrani Univerzitetna knjižnica Maribor v svojih posebnih zbirkah. Predstavi način pridobivanja, bibliotekarsko obdelavo gradiv, hranjenje in rokovanje s pisno kulturno dediščino. Poudarek je namenjen tudi digitalizaciji in oblikam promocije pisne kulturne dediščine ter njeni dostopnosti. Kar pomeni širjenje védenja o kulturni zgodovini mesta in je doprinos h kakovosti ponudbe kulturnih dobrin mesta.

Na primeru aktivnosti UKM, da se ena izmed izjemnih osebnih knjižnic, ki jih hrani UKM, razglasi za kulturni spomenik državnega pomena, predstavi pisno kulturno dediščino kot kulturni spomenik ter njen izjemen pomen za slovensko nacionalno identiteto in kulturo.

Univerza v Mariboru, Univerzitetna knjižnica Maribor
vlasta.stavbar@um.si

mag. Bine Kovačič

PROČELJA STAVBNE DEDIŠČINE, PRIMERI DOBRE/SLABE PRAKSE PRI SANACIJI FASAD

Fasada je pomemben gradbeni in arhitekturni element, ki s svojim izgledom da prepoznavnost stavbi, predvsem z barvo in ornamentiko. V zadnjih letih se podoba Maribora s posegi na fasadah stavbne dediščine, tako historičnih, kot iz novejšega obdobja, spreminja. Spremembe so večinoma pozitivne, na žalost pa ni težko najti slabe primere oziroma zgrešene posege, posledično zaradi nespoštovanja zakonodaje.

Pri stavbah, ki imajo status kulturnega spomenika ali kulturne dediščine, se upošteva spomeniško-varstveni pristop pri sanaciji fasad stavbne dediščine. Opravijo se predhodne konservatorske in restavratorske raziskave na objektu, in na osnovi tega se določi način izvedbe in sodelovanja z izvajalci na objektu do zaključka del. Osnovni gradbeni materiali s katerimi se srečujemo na objektih, imajo ključno vlogo pri vizualni podobi objekta. Že leta 1875 je pod 51. postavko Deželnega zakonika za Vojvodino Kranjsko zapisano sledeče: »Fasada (čelo, lice poslopja) Na ulico obrnjena stran poslopij (fasada) ne sme biti dobremu okusu zoperna (nasprotna) ter je prepovedano hiše nabarvati preživo, da v oči bode (da je za oči škodljivo).«

Kaj temu pridati? Na posvetu bodo predstavljeni primeri dobre in slabe prakse izkušenega restavratorja, ki se vsakodnevno na terenu srečuje z izvajalci in lastniki stavbne dediščine. Pojasnil bo glavne smernice, ki so potrebne, da bo sanacija fasade uspešna in očem prijazna.

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, OE Maribor
bine.kovacic@zvkd.si

dr. Maja Godina Golija

MARIBORSKI OTOK – NEIZKORIŠČENA DEDIŠČINA ZA RAZVOJ MARIBORSKEGA TURIZMA

Leta 1930 je Mestna občina Maribor zgradila sodobno kopališče Mariborski otok, ki je bilo tedaj razglašeno za eno najsodobnejših in najlepših kopališč v srednji Evropi. To kopališče ni bilo le športni objekt, bilo je pomembno družabno shajališče Mariborčanov, na njem so potekale tudi zanimive, danes že pozabljene prireditve. Mariborski otok že več desetletij propada, mariborska občina nima jasne vizije, kako izkoristiti bogato dediščino tega objekta in naravnih bogastev Mariborskega otoka, mesto Maribor pa ostaja eno redkih srednjeevropskih mest brez moderno urejenega letnega kopališča.

Inštitut za slovensko narodopisje, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana
Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta
maja.godina@zrc-sazu.si

Zora A. Jurič

OHRANITEV KULTURNE DEDIŠČINE – PRIMER TRAFIKE OB GLAVNEM MARIBORSKEM MOSTU

Zgodi se, da ima včasih kakšen del mestne opreme – podobno kot kak kos opreme v stanovanju - za prebivalce večji pomen, kot ga ima sicer glede na svojo dejansko vrednost. Gre za simbolni, emocionalni ali kak drug vidik, ki ga pripišemo predmetu.

To se je pokazalo ob primeru trafike ob mariborskem Glavnem mostu, ki jo je Mestna občina Maribor spomladi 2018 nameravala prodati na javni dražbi. Ni bilo malo prebivalcev mesta, ki se jim je nameravana prodaja te že nekaj let zapuščene zgradbe zazdela nedopustna.

Na zgodovinski in etnološki pomen trafike je opozorila dr. Jerneja Ferlež. Objava besedila je naletela na velik odmev. Besedilo je bilo nato predloženo Zavodu za varstvo kulturne in naravne dediščine Maribor, z namenom, da podeli obema trafikama (gre še za povsem podobno zgradbo pred Mestnim parkom) status kulturnega spomenika lokalnega pomena.

Sama sem napisala pismo s pobudo, da se zgradba ohrani ter da se ji dodeli novo kulturno-turistično vsebino in nov pomen. Opozorila sem predvsem na vlogo in pomen, ki ga ima trafika v že kultnem romanu Severni sij evropsko oz. svetovno uveljavljenega pisatelja Draga Jančarja, rojenega v Mariboru.

Skupaj z iniciativno skupino smo zbrali predloge, kako trafiko ne le obnoviti, temveč ji vdahnuti življenje z novo vsebino, predvsem pa ji najti domicil v kateri izmed mestnih institucij. Izkazalo se je, da je objekt v upravljanje pripravljen prevzeti Muzej narodne osvoboditve.

S predlogi smo se udeležili sestanka z županom MOM dr. Andrejem Fištravcem, ki je našo pobudo v celoti podprl.

Profesorica slovenščine
zora.juric@guest.arnes.si

Mojca Kasjak

PREBUJANJE SPEČEGA VELIKANA – DRUGA PRILOŽNOST

Skozi predstavitev bi želela izpostaviti, kako lahko z umetniškimi projekti prebudimo zapuščene dele mesta naše kulturne dediščine. Projekt si je ogledalo kar nekaj mladih plesalcev, ki so spoznali, da o tej prazni zapuščenosti stavbi ne vedo nič. Bili so pozitivno presenečeni, ko so skozi projekt izvedeli za pozabljena zgodovinska dejstva. VKLJUČEVANJE: Skupna dediščina (kulturna dediščina pripada nam vsem), Dediščina v šolah (otroci odkrivajo najdragocenejše evropske zaklade in tradicije), Mladi za dediščino (mladi oživljajo kulturno dediščino). Z mladimi plesalci smo kasneje posneli v zapuščenih prostorih tudi umetniški video.

Projekt je bil premierno uprizorjen 30. 9. 2017 v okviru mednarodnega festivala Platforme sodobnega plesa, druga ponovitev je bila v okviru projekta URBACT: Second chance (MOM), 25. 10. 2018 pa sledi še tretja ponovitev v okviru spremljevalnega programa Borštnikovega srečanja.

»Sence preteklosti ne izginejo tako dolgo, dokler jih ne sprejmemo, se jim hvaležno priklonimo in gremo naprej v novo zgodbo.« (Mojca Kasjak) Projekt spretno manevrira med preteklostjo in sedanostjo ter odpira polje pozabljene kulturne dediščine - nekdanje moške kaznilnice KPD. Skozi zgodovinska dejstva pripoveduje zgodbo preteklega časa, kjer se med drugim izražajo subtilna poezija Vitomila Zupana, nežnost giba senčnih podob in občutja posameznika, ujetega v vsakdanjo rutino sedanjega časa. Razkriva se bolečina zaprtosti in ujetosti. Odpira in razpira se pozabljena zgodba ter klic po svobodi. Gre za osvetlitev temačnih prostorov in dvig višje zavesti. Čas za novo zgodbo.

Umetniški film Prebujanje spečega velikana, Druga priložnost: gre za odlomke iz uprizoritve svetlobno-zvočnega performansa Mojce Kasjak v okviru festivala Performa & Platforma. Svetlobna projekcija se je zgodila 30. septembra 2017 ob in na stenah objekta KPD in Karantene. Šlo je za vrhunski umetniški performans in za veličastno zgodbo PREBUJANJA SPEČEGA VELIKANA KPD, z zgodbo, ki se prepleta tudi z aktivnostmi projektne skupine URBACT projekta 2nd Chance, katerega partner je tudi Mestna občina Maribor. Zgodba umetniškega performativnega projekta PREBUJANJE SPEČEGA VELIKANA - DRUGA PRILOŽNOST tako dopolnjuje oživljanje KPD v okviru projekta 2nd Chance in mu ponuja DRUGO PRILOŽNOST tudi iz umetniško-transformativnega vidika. Ob veličastni projekciji na stene zapuščenega objekta so obiskovalci lahko spoznali zgodovinska dejstva, tudi mnoge prikrite resnice neizmernega trpljenja v KPD (kazensko-poboljševalnem domu) v obdobju delovanja kaznilnice vse od leta 1885. To je bila ena največjih in najstrožjih moških kaznilnic, v prostorih sedanje Karantene so bili tudi zapori za mladoletne. V stavbi je bilo zaprtih mnogo znanih osebnosti, med drugim tudi Josip Broz Tito (iz spletne strani Youtube/MOM).

Plesna izba Maribor
mojcak@plesnaizba.si

Maja Vintar

CONA TEZNO – VČERAJ, DANES, JUTRI

Cona Tezno je bogata z industrijsko dediščino. Prvi začetki mariborske Tovarne letalskih motorjev segajo v januar 1941, ko je bilo ustanovljeno podjetje Flugmotorenwerke-Ostmark GmbH s sedežem na Dunaju. Naloga podjetja je bila zagotoviti proizvodnjo letalskih motorjev Junkers-222. Na 75 hektarjih se je tovarna začela graditi aprila 1941.

Eden glavnih ciljev zavezniških letal med bombardiranji Maribora v letih 1944 in 1945 je bila Tovarna letalskih motorjev na Teznu. Skupno je tovarna od januarja 1944 do marca 1945 doživela

devet bombnih napadov, ki so okupatorju povzročili veliko gmotno škodo. Zato so Nemci 15 metrov pod zemljo zgradili podzemne proizvodne rove, na površini 8.512 m².

31. decembra 1946 je jugoslovanska vlada sprejela dokument o preimenovanju tovarne letalskih delov v Tovarno avtomobilov Maribor Tezno, ki sta ga podpisala Josip Broz Tito in minister za industrijo Boris Kidrič. TAM je bila edina tovarna avtomobilov v Jugoslaviji, na svetu jih je bilo 14. Sredi petdesetih je imel TAM 3.414 delavcev, od katerih je bil delež mladih približno 50-odstoten. TAM je bil med prvimi 48 podjetji v državi, kjer so poskusno uvedli samoupravljanje. Leta 1961 se je Tovarna avtomobilov Maribor Tezno preimenovala v Tovarno avtomobilov in motorjev Maribor. Leta 1975 je podjetje sodelovalo z več kot 200 kooperanti, vozila pa so izvažali v številne države po svetu. Ker ni bilo nobene vizije, ki bi podjetje rešila iz krize, je bil 3. junija 1996 razglašen stečaj.

Poslovno proizvodna cona Tezno se danes razprostira na 108 ha zemljišč, od katerih je 60 ha zasedenih, 48 pa namenjenih nadaljnjemu razvoju. Danes tukaj domuje 220 podjetij z nekaj več kot 3600 zaposlenimi. Gre za industrijsko bogato območje, ki ima velik potencial za razvoj industrijskega turizma. Je pa to tudi dober primer revitalizacije industrijskih okolij.

Zavod poslovno proizvodna cona Tezno, Maribor
maja.vintar@conatezno.si

Uroš Dokl

JUNAKI VREDNOST: NESNOVNA DEDIŠČINA MESTA

Maribor se v svoji identiteti težko zedini, kadar govorimo o pregovorni značilnosti mesta. Težko priborjeni slovenski bit je preživel vojne in trdovratno kolobarjenje med nemško in slovensko identiteto. Ponosna identiteta industrijske prestolnice je na prgišču zgodovine. Pričela je umirati vzporedno z ugašanjem strojev Lileta, TAM-a, MTT-ja, Livarne in ostalih velikanov. Vendar priborjen ponos in načelnost ostajata permanentno tkivo "Totega Maribora". Oblikovali so ga posamezni kritični meščani, ki so jih oportunistične politične elite umaknile na obrobje še zaželenega. Heroji in junaki posameznih obdobj so umirali skupaj s sistemi. V tiho pozabo so šla tudi njihova dejanja, odločitve in usode. Nesnovna dediščina posameznikov je tisto, od koder lahko črpamo navdih za vnovično vzpostavitev humanistične identitete mesta. Muzej je pri tem stičišče arhivsko zabeleženih zgodb izjemnih posameznikov in prizorišče, kjer junaška dela in ideali, za katere so se borili in umrli mnogi Mariborčani, ponovno oživijo. Obče poznavanje usod posameznikov ulicam, hišam in trgom prida dodano vrednost. Predstavljajo navdih v krizi vrednot, ki hromijo mesto ob Dravi. Dediščina humanističnih prvin velikih pozabljenih Mariborčanov je priložnost za ponos. Če že ne na mesto, pa na Mariborčane. Muzej Narodne osvoboditve Maribor je s svojimi andragoškimi in pedagoškimi programi nenehno na sledi poslanstvu podajanja zgodovine in usod upornikov z dvignjeno glavo.

Muzej Narodne osvoboditve Maribor
uros.dokl@mnom.si

SPOZNAJ VARUJ OHRANI: KAKO MOTIVIRATI OTROKE, DA SKRBIJO ZA SVET OKOLI SEBE

Kulturna dediščina predstavlja identiteto naroda, a vendar se zdi, da se tega premalo, če sploh, zavedamo. Slovenci se radi primerjamo z narodi, ki imajo kulturne spomenike bolj prepoznavne, dovršene, zastopane v večjem številu ... Vprašajmo se, ali je to dober razlog, da se do svoje dediščine obnašamo mačehovsko? Majhen narod kot smo, imamo nam lastno zgodbo in preteklost, ki je ne gre zanikati. Tako se soočamo z napačnimi odločitvami naših prednikov, ko so veliko stavbne dediščine prepustili propadu ali pa so jo "reševali" z odločitvami, ki so se izkazale za napačne (nacionalizacija, naselitev kvalitetnih meščanskih in grajskih objektov s socialnimi vsebinami ipd.). Tega obdobja ne gre zanikati ali spremeniti, temveč ga moramo sprejeti kot takega. Zdi se, da Slovenci zmerom iščemo potrditev od zunaj, da ne znamo samozavestno in ponosno zastopati, kdo smo in kaj imamo, ter da se nam ni potrebno venomer z nekom primerjati. Naše kvalitete je treba prepoznati v majhnosti in raznolikosti, kar se odraža tako v naravni, kot kulturni krajini. Pravi ključ do ohranjanja kulturne dediščine leži na strani njenih lastnikov, in ne na strani pristojnih institucij, saj le-te žal niso vsemogočne v smislu "boja z mlino na veter". Vse premalo se zavedamo, da Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije nudi lastnikom brezplačno svetovanje pri obnovi njihovih spomenikov, sami pa so odgovorni za njihov obstoj in kvalitetno prenavo.

Zavedamo se, da je osveščanje, izobraževanje in popularizacija kulturne dediščine pot do zavedanja in pravilnega vrednotenja lastnine, zato na ZVKDS zremo v prihodnost in otroke preko projekta SPOZNAJ VARUJ OHRANI na neformalen in zabaven način spoznavamo z našim delom, in jim prebujamo senzibilnost prepoznavanja kvalitet ter lepote naše kulturne dediščine. Ob tem izpostavljam dejstvo, da spomeniki ne pripadajo nam, in smo v času našega življenja le kratek čas odgovorni za njih, zato moramo z vso odgovornostjo poskrbeti, da jih bomo naslednjim generacijam predali v neokrnjeni podobi, a v dobro ohranjenem materialnem stanju.

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, OE Maribor
vlasta.cobal.sedmak@zvks.si

Jana Voršič

DEDIŠČINA V TURIZMU IN TURIZEM V DEDIŠČINI

Kulturna dediščina v svojem najobsežnejšem in vseobsegajočem pomenu je hote ali nehote vedno del turistične izkušnje, ki jo doživi obiskovalec ob prihodu (in celo na poti) na neko destinacijo. Vprašanje pravzaprav ni, ali vključevati dediščino v turizem, vprašanje je, na kakšen način jo vključevati? Kaj lahko ponudimo turistu in kako mu to ponudimo? Vsak segment dediščine potrebuje individualno obravnavo. Potrebno je upoštevati specifične dediščine - njeno trajnost, pogostost, ranljivost in pojavnost. Ker se v turizmu uspeh meri skozi nočitve, obisk in potrošnjo turista, se zgodi, da pozabimo na dobrobit dediščine. Ravnotežje med potrebami enega in drugega pa je vendarle možno in nujno.

Zavod za turizem Maribor-Pohorje
jana.vorsic@maribor.si

Mitja Čander

EVROPSKA PRESTOLNICA KULTURE 2012 IN DEDIŠČINA MESTA

EPK Maribor 2012 se je v Ključih mesta, enem od štirih programskih stebrov, intenzivno posvečal različnim segmentom dediščine, od tabuiziranih in zamolčanih, kot je nekdanja nemška prisotnost v mestu, do dobro znanih, a slabo raziskanih, kot je zapuščina socialistične ere. Prispevek bo posebej predstavil večje projekte, opozoril pa bo tudi na manjše zgodbe, ki so dopolnjevale mozaik reinterpretacije in aktualizacije mestne zgodovine. Na koncu pa bo zastavljeno vprašanje, kakšen je odnos mesta do zapuščine EPK. Ali se ponavlja strukturna pozaba, ki je za naše mesto v prvem obdobju po nekem pojavu tako značilna?

Založba Beletrina, Ljubljana
mitja.cander@zalozba.org

Brigita Pavlič

PAMETNI TURIZEM VS. USTVARJALNI TURIZEM: DIGITALNI MOŽGANI IN ANALOGNA DUŠA ZA SOUSTVARJANJE TURISTIČNE IZKUŠNJE

V članku proučujemo vpliv novih informacijsko-komunikacijskih tehnologij na oblikovanje trendov v kulturnem turizmu oziroma na področjih kulturnega turizma, ki se nanašajo na dediščinski turizem v mestu. V kontekstu informacijske dobe, pametnega turizma in aktualnega slovenskega razvojno-raziskovalnega projekta Turizem 4.0 kot novodobne realnosti, ki želi tehnologijo četrte industrijske revolucije krojiti po meri turista, nakazujemo dinamiko prežemanja fizičnega in virtualnega, in argumentiramo spreminjajoče se potrebe kulturnih turistov v smislu soustvarjanja lastne in unikatne izkušnje ter neposredne vključenosti v dogajanje, ki vse bolj nadomešča pasivno vlogo turista kot opazovalca, gledalca ali poslušalca. Bistvene premike v smernicah, ki opredeljujejo način turistovega doživljanja, utemeljujemo z ustvarjalnostjo kot relevantno človeško lastnostjo in ustvarjanjem novega znanja kot nujno razvojno usmeritvijo v obdobju digitalne transformacije turizma. Ustvarjalnost je obenem tesno povezana s pohodom in vedno večjo popularnostjo ustvarjalnega turizma, ki ga lahko razumemo kot samostojno zvrst kulturnega turizma ali pa kot preplet različnih in edinstvenih kombinacij, ki pronicajo v vse zvrsti (kulturnega) turizma.

Prispevek predstavlja izsledke, poglede in teorije vidnih tujih in domačih avtorjev, ki obravnavajo opisano tematiko. Izhodišče našega raziskovalnega razmisleka predstavljajo ugotovitve, ki nakazujejo možnosti in usmeritve za turistične ponudnike in ne nazadnje za obogatitev turistične ponudbe v mestu.

Višja strokovna šola za gostinstvo in turizem Maribor
brigita.pavlic@vsagt-mb.si

dr. Aleksandra Berberih-Slana

NE LE MESTO OB POTI

Čeprav smo Mariborčani prepričani, da je naše mesto najlepše na svetu in se zavedamo njegovih potencialov, je še vedno res, da turisti v mesto zaidejo bolj ali manj naključno, v organizaciji turističnih agencij pa si mesto ogledajo le nadvse površno. Ponudniki kulturnih vsebin so v privabljanju tujih gostov večinoma prepuščeni sami sebi in svoji iznajdljivosti, saj o skupni, organizirani promociji ni ne duha ne sluha. Čeprav potekajo zgledna sodelovanja med posameznimi akterji, so tudi le-ta posledica dobre volje posameznih izvajalcev, in ne premišljenega, dodelanega, lokalnega programa. Dolgoletno delo v muzeju ter dobro poznavanje kulturne dediščine in njenega trženja doma in v tujini so oblikovali prepričanje, da je naš potencial popolnoma neizkoriščen. Na podlagi uspešnih in dobrih praks bo referat ponudil razmislek, kako našo dediščino in zgodbe preoblikovati v turistične produkte, in kaj za to potrebujemo. Še prevečkrat sem namreč med svojimi popotovanji v tujini slišala, da je Maribor mesto, "skozi katerega sem se enkrat peljal/a".

Muzej narodne osvoboditve Maribor
aleksandra.berberih-slana@mnom.si

Simpozij je organiziral Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo,

Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

V sodelovanju s:

S podporo:

Maribor